

Konec in začetek

V nedeljo 2. t. m. je bila na ameriški oklopnici «Missouri» zasidrani v tokijskem pristanišču, podpisana japonska predaja. S tem zadnjim prizorom se je zaključila najstrašnejša vojna, kar jih pomni človeška zgodovina. Človeštvo se je oddahnilo, češ: Konec je! Res je konec vojnega divjanja, konec trpljenja in gorja, konec klanja in strahu, konec zračnih napadov, taborišč in izgnanstva. Ne da se popisati z besedami to, kar je človeški rod preživel in pretrpel v teh šestih letih vojne. Ne da se preceniti vse gorje, vsa škoda in vse žrtve, ki jih je vojna zahtevala. No, in vsega tega je sedaj konec.

Začenja pa se v zgodovini človeškega rodu nova doba in s tem nove dožnosti. Končala se je doba rušenja in uničevanja, pričanja pa se doba vsestranske obnove. Stari svet leži v razvalinah, nad temi razvalinami pa se že blesti zarja novega dne, ki kliče vse ljudi na delo, da zgradimo nov svet, ki naj bo boljši in pravičnejši od starega. Kakšna pa naj bo ta obnova, da nam bo res prinesla srečnejše dni? Biti mora vsestranska, zagrabiti mora vse predele našega življenja. Gorje, ako bomo pri tem obnovitvenem delu enostranski, ako bomo zastavili vse sile na enem samem polju in druge zanemarili. Podobni bi bili zidarju, ki bi hotel upostaviti porušeno stavbo, bi pa posvetil vso svojo skrb in pažnjo, recimo, strehi, pri tem bi pa zanemaril stene. Ob prvi priliki bodo te odpovedale in vse se bo zrušilo na kup. Naša obnova se bo morala voditi:

1. Predvsem na verskem in moralnem polju. Tukaj je morda vojna prizadela največje in najgloblje razdejanje. Vojna je sprostita najnižje strasti v človeku: iz razumnega bitja je napravila večkrat zver, ki mori, kolje in sovraži. Ohladila se je v mno-

IZ Vatikanske „BELE KNJIGE“

«Ne bojim se, tudi če bi moral v taborišče...»

Pij XII. 13. V. 1939

Sovražniki sv. Cerkve so povsod med ljudstvo sejali laži, da je papež kriv 2. svetovne vojne, da jo on podpira, da nič ne napravi, da bi vojna končala. Da zavrne te laži je papež večkrat sam, v raznih govorih, omenil delo sv. stolice za mir. V ta namen je Vatikan izdal to poletje tudi takozvano »Belo knjigo«, kjer so objavljeni razni, dozdaj svetu nepoznani, dokumenti o delu sv. očeta, da bi preprečil vojno, da bi začeto vojno omejil in prepričal razne države naj v vojno ne vstopajo. Če je ta knjiga priča o delu za mir, je pa tudi dokaz, na koliko težav je sv. stolica pri tem naletela. Naj navedemo le slučaj v Italiji.

Papež je večkrat napovedal javne molitve za mir in povabil ves svet, naj se obrne k Bogu s prošnjo, da razsvetli voditelje narodov. Tako je v začetku maja 1939 pozval posebno nedolžne otroke vsega sveta, naj se zgrnejo okrog Marijinih oltarjev in naj prosijo Kraljico miru za pomoč, ker z mirom prihranimo svetu gorje in žalost, smrt in razdejanje in pokvarjenost.

Nekaj dni za tem, 13. V.

gih srcih vera, popustila so moralna načela. Na ruševinah ljubezni, pravice, usmiljenja in drugih kreposti je zakraljevalo sovraštvo, strast, brezsrčnost in krivica. Tukaj je treba zastaviti vse sile. Poživiti vero, razžariti spet ljubezen, vlti v srca spoštovanje do pravice in do resnice.

2. Obnova v političnem življenju. Stari svet, ki se je zrušil, je živel v znamenju političnega samodrštva in državnega totalitarizma, ki je zatiral narode, kratil pravice širokim ljudskim množicam,

1939 je bil pri papežu italijanski poslanik pri sv. stolici Alfieri, ki mu je povedal, da gredo vse molitve za mir Mussoliniju močno na živce in da mu to na noben način ni všeč. Sv. oče mu je mirno odvrnil, da je to njegova sveta dolžnost, ker je namestnik Kralja miru in ljubezui in ne sovraštva ter je zaključil: »Ne bojim se, tudi če bi moral v taborišče«.

Potom svojih zastopnikov, apostolskih nuncijs, je pri raznih vladah posredoval, naj bi mirnim potom uredili mednarodna vprašanja. Tudi pri italijanski vladi je potom nuncijs poskušal na vse načine, naj bi ne vstolpila v vojno. Ta se je ponovno obrnil na zunanjega ministra Ciana, a ni dobil nikdar jasnega odgovora.

10. aprila 1940 je Alfieri spet poslal sv. stolici sporočilo, kjer pravi, da so molitve za mir »v nasprotju z vladno politiko« fašizma in je zahteval, naj bo vatikanski dnevnik »Osservatore Romano« glede vojne nepristranski. Papeško državno tajništvo je odgovorilo, da je hrepenenje po miru splošno in da se zdi »Os-

utesnjeval osebno svobodo. Politična obnova mora iti v znamenju prave demokracije, ki zahteva spoštovanje človeške osebnosti, ki zagotavlja svobodo na vseh poljih in vsem ljudem, ki jamči vsem narodom obstanek in razvoj.

3. Svet se mora obnoviti tudi na socialnem polju. Stari socialni red, ki je temeljil na izkoriščajočem in grabežljivem kapitalizmu, naj si bo ta privatni ali državni, se je izkazal za nezmožnega, da bi rešil socialno vprašanje in zadovoljil široke sloje malega človeka. Na mestu izkoriščanja

servatore Romano» nepristranski samo zato, ker se italijansko časopisje zadnje dni tako ogreva za vojno.

24. aprila 1940 je papež sam pisal Mussoliniju, da bi ga odvrnil od vstopa v vojno.

V pismu povdarja, da bo južni in srednji Evropi radi tega prihranjenega mnogo gorja, a Mussolini je po desetih dneh odgovoril, da če Italija vstopa v vojno, naj vedo vsi, da to zahteva »njen ponos in njena korist«.

Po vstopu v vojno 10. junija 1940, je poslal papež k Mussoliniju jezuita patra Tachi Venturi-ja, a ta patra niti sprejel, Ciano pa mu je rekel, da bo vojna z Anglijo in Francijo itak v par tednih končala.

To je ena izmed strani »Bele knjige«, ki že sama jasno govori vsem, ki znajo misliti in imajo odprte oči. Kako drugače bi danes zgledal svet, če bi papeža poslušali.

Milanski kardinal Mussoliniju

25. apr. t.l. so bila pogajanja med Mussolinijem in Narodnim osvobodilnim odborom v Milanu. K pogajanju so poklicali tudi milanskega kardinala kot pričo. Kardinal je pozneje pripovedoval, da je bil Mussolini zelo pobit. Priporočil mu je: »Kesajte se svojih grehov in pripravite se na trdne dni, ki vam jih Bog pošilja v zadoščenje za grehe.« Duce ni kazal, da se kesa. Počasi bi ga morda le pripravili do tega, a ni bilo več časa. Pogajanja niso uspela, ker je Mussolini izbral čas odloga, da je med tem ušel.

mora zavladati sodelovanje vseh slojev in razredov, sodelovanje, ki mora imeti svoje korenine v socialni pravičnosti in ljubezni, v delu, v skupnem stremljenju po javni blaginji.

Na teh temeljih se lahko z zaupanjem lotimo dela. Ako nam bodo pri naši obnovi ta načela svetila, bo kaj kmalu po širnem svetu in tudi po naši deželi zaplalo novo življenje: spet bodo vstale iz pogorišč in iz ruševin naše hiše in vasi, naše njive in naše cerkve, ki bodo govorile o novi pomladi našega naroda.

VERŠKE NOVICE**Vera
in italijanska vlada**

Dne 17. 8. t. l. je pri seji italijanskega ministerskega sveta katoliški minister Oronchi predlagal, naj bi vlada ob priliki zmage in konca vojne organizirala zaavalno versko pobožnost, kot se je zgodilo v Ameriki in v Angliji, kjer je bil navzoč sam angleški kralj s kraljico. Predlog je propadel, ker so se mu uprli socialisti, parliato d'azione in liberalci. Komunisti, ki so sicer s socialisti tesno povezani, so modro molčali. Vatikansko glasilo „Ossevatore Romano“ in vse ital. kat. časopise je ta dogotek ostro ožigosalo kot pojav političnega brezboštva, ki vlada med italijanskimi državniki.

**Sin komunističnega
voditelja - katoličan**

Sin Ernesta Thaelmanna, zadnjega voditelja nemške komunistične stranke, je postal katoličan. V zadnjem času je bil v nekem angleškem taborišču vojnih ječnikov in je zelo vesno vršil svoje verske dolžnosti v kljub opominom tovarišev, da bi utegnil s tem škodovati ugledu svojega očeta.

Lurški čudež

Pri francoskem narodnem romanju v Lourdes, ki se ga je udeležilo okrog 50.000 vernikov, je zdravniška komisija ugotovila, da je čudežno ozdravela 22 letna Ivonne Fournier, ki je trpela na paralizni leve roke

**NADŠKOF MED
GORIŠKIMI SLOVENCMI**

Preteklo nedeljo ob 9. je Prevzvišeni g. knezonadškof maševal za slovenske vernike v cerkvi sv. Ignacija na Travniku. Pri evangeliju je govoril o veličini in potrebi apostolskega dela škofa in duhovnikov za zveličanje duš. Med sv. mašo je slov. zbor pel izbrane pesmi pod vodstvom skladatelja g. Komela. Nadpastirjev obisk, posebno pa prisrčne besede v slovenskem jeziku, iz katerih je vela skrb za dušne in časne potrebe vernikov, so segle do srca. Želimo, da bi kmalu spet prišel.

**Ob koncu vojne v naših
stolnicah**

V nedeljo 19. avgusta je bila tudi v goriški stolnici, kot po vsem svetu, zahvalna pobožnost, ker je končala druga svetovna vojna. Stolnica je bila nabito polna vernikov. Večje je bilo število udeležencev kot ob največjih praznikih. Zahvalni pobožnosti je prisostvovalo tudi zavezniško poveljstvo s polkovnikom Smutsom čelu. G. nadškof je nagovoril vernike v slovenščini, italijanščini in angleščini, in je v imenu cele škofije zahvalil vsemogočnega Boga za mir in pozval vse naj z vsemi močmi sodelujejo, da bo ta mir zgrajen na temeljih renice, pravice in prave krščanske ljubezni.

Enaka pobožnost je bila tudi v tržaški stolnici sv. Justa ob veliki udeležbi meščanov.

Vpisovanje v slovensko srednjo šolo v Gorici se bo vršilo od 10. do 15. septembra na učiteljsku v Gorici (Corso Verdi), in sicer vsak dan od 10-12 in od 4-6.

**Slovenski misijonar
z Dalnega vzhoda**

Meseca junija t. l. je s Kitajskega dospel nenadoma v Rim znani slovenski misijonar salezijanec Jože Kerec. Njegov obisk v Rimu je toliko bolj zanimiv in važen, ker se je v zadnjih letih, odkar divja na Daljnem vzhodu vojna, le redko kateremu katoliškemu misijonarju posrečilo priti do Rima. Mgr Kerec je prišel v Rim, da poroča sveti stoli o misijonskem delu na Kitajskem in pa s tiho željo, da obišče svojo domovino, ako bodo razmere dopuščale. Pri dolgi vožnji, ki jo je napravil deloma z letalom, deloma pa s parnikom, so mu šle anglo-amerikanske oblasti zelo na roko. Meseca septembra se misli spet vrniti na Kitajsko.

Mgr Kerec zavzema v misijonskem svetu na Kitajskem odlično mesto. Že dolga desetletja širi Kristusovo kraljestvo med kitajskim narodom, katerega do dobra pozna in z vsem srcem ljubi. V zadnjem času je postal apostolski provikar (upravitelj škofije) v neki južni kitajski pokrajini, ki je obširnejša od Italije. V svoji škofiji je Mgr Kerec zelo priljubljen tudi pri poganih in pri oblasteh, ki znajo ceniti njegovo ljubezen in skrb za duhovni in gmotni napredek kitajskega naroda. Mgr Kerec ni samo vzgleden duhovnik in goreč misijonar temveč tudi delaven in podjeten inženir, kar Kitajcem zelo prija. Pokrajinske civilne oblasti so mu poverile že več gradbenih del in so bile z njegovimi načrti zelo zadovoljne. Tako je Mgr. Kerec napravil načrt za mestni park svoje škofijske prestolnice, ki so ga mestne oblasti njemu na čast imenovale „Jugoslovanski park“.

Njegov obisk v Rimu je bil veselo prešenečenje za večno mesto. Mgr Kerec je bil sprejet v dolgi avdienci pri sv. očetu, kateremu je podrobno poročal o razmerah na Daljnem vzhodu. Zlasti pa so bili veseli njegovega obiska Kitajci, ki živijo v Rimu. Kitajsko poslaništvo pri sv. stoli mu je priredilo slovesen sprejem. V baziliki sv. Petra je Mgr Kerec daroval sv. mašo za vso kitajsko kolonijo v Rimu in imel med sv. mašo nagovor v kitajskem jeziku.

Toda še neko drugo vrsto ljudi je prihod Mgrja Kereca presenetil in razburil, namreč časniki. Ti so takoj pogodili: to ni brez pomena, da vam pride znana misijonska osebnost z zavezniškim letalom z Daljnega vzhoda v Rim, da se poda takoj z aktovko v Vatikan in je sprejeta v posebni avdienci pri papežu. In tako se je zgodilo, da je takoj po avdienci pri sv. očetu Reuter razširila vest, da je Mgr Kerec prinesel v Rim japonske mirovne pogoje. Lahko si mislimo, da so našega misijonarja

OKNO V SVET

Jugoslavija. Začasna skupščina je sprejela zakon, po katerem izgube državljanstvo vsi politični begunci, častniki in podčastniki, ki se ne povrnejo v domovino.

Kitajska. Kitajska in Sovjetska zveza sta sklenili pogodbo, da se poslednja ne bo vtikala v notranje kitajske zadeve, ker se kitajski komunisti upirajo vladi Čankajšeka.

Združene države. Predsednik Truman je izdal naredbo o ukinitvi zakona o posojilu in najemu, ki je veljal za časa vojne. S tem bodo države prišle v finančne težkoče. Amerika jim bo pomagala le s kratkoročnimi posojili. Časnikarji pravijo, da je ta odlok podoben učinku atomske bombe na finančnem polju.

Jugoslavija. Z zakonom je bila ukinjena cenzura tujega tiska. Minister Kosanovič je dejal ob tej priliki: „Jugoslaviji ni treba zapirati meja; želi, da vidi in sliši vsakdo polno resnico“.

Bolgarija. Začeli so razgovori med bolgarskimi regenti, da bi preosnovili vlado na širši demokratični podlagi. Prisostvuje je tudi zastopnik Združenih držav Zavezniške nadzorstvene komisije.

Švica. Belgijskemu kralju Leopoldu je bilo dovoljeno bivanje v Švici pod pogojem, da se vzdrži vsakega političnega delovanja.

Nemčija. V Berlinu je vedno večji dotok beguncev. V preteklem tednu je število beguncev naraslo od 10tisoč na 25tisoč. Največ jih prihaja iz poljskega ozemlja.

Jugoslavija. Volitve v ustavodajno skupščino se bodo vršile 11. novembra.

Bolgarija. Vlada je odložila volitve, ki so se imele vršiti 26. avgusta. Ameriški zunanji minister se je pohvalno izrazil o tem odloku in povdaryl, da je to podlaga za vspostavitve rednih diplomatskih stikov med Bolgarijo in Združenimi državami.

kot roj čebel obsuli časniki, ki pa so bili zelo razočarani, ko jim je Mgr Kerec izjavil, da je Reuterjeva novica popolnoma brez podlage.

Mgr Kerec je v kljub svojemu dolgoletnemu bivanju na Kitajskem ostal pristen Slovenec. Še vedno lepo in po domače govori svoj materin jezik, še vedno gorče ljubi svoj narod, se zanj zanima, z njim trpi in se veseli. Slovenci smo lahko ponosni na tega svojega velikega sina, ki je po širnem vzhodu zanesel slovensko ime.

Jugoslavija. Agencija Tanjug poroča iz Beograda, da je minister za informacije priporočil, naj se vlada zavzame na konferenci zunanjih ministrov v Londonu, da se Jugoslaviji vrnejo dežele, ki bi jih morala dobiti že po prvi svetovni vojni.

Japonska. Zavezniško brodogradnje se izkrčuje na japonskih tleh. O priliki uradne predaje je govoril po radiju predsednik Truman, ki je povdaryl, da si mora Japonska zaslužiti sama lepšo bodočnost.

Abesinija. Cesar je sprejel zastopnike zavezniških držav, katere je opozoril, da mora konferenca v Londonu upoštevati pravice in interese Abesinije, ker je bila ta prva italijanska žrtev.

Amerika. Katoliška, protestantska in judovska udruženja so nabrala v Združenih državah veliko količino obleke, ki bo zadovala za 25 milijonov ljudi. UNRRA bo poskrbela, da bodo vse to blago pripeljali še pred zimo v Evropo in na Daljni vzhod.

Primorska. Angleški komandant v Trstu je izjavil, da končna usoda naše dežele odvisi od mirovne konference. Trenutno ostane tako kot je.

Te dni je na tiskovni konferenci v Trstu polkovnik Bowman izjavil, da zavezniške oblasti ne bodo preklicale odloka št. II o preureditvi uprave v zasedenem pasu in je dal osvobodilnemu svetu teden dni časa, da se lahko odloči za sodelovanje.

Te dni hodijo okrog po hišah v mestu in na deželi, pri Slovencih in pri Furlanih, pridne osebe, ki nabirajo podpise. Ponekod kar na belo polo brez vsake izjave; drugod z izjavo, da hočejo priključitev k Jugoslaviji; drugod zopet, da hočejo Titovo Jugoslavijo. Morda se še kako drugače glasijo te izjave, mi ne vemo. Podpisovanje ima videz narodnega plebiscita le s to razliko, da kdor ne podpiše, mu groze, da pride na listo tistih, ki se jim bo slabo godilo. Nekateri časniki pišejo, da bodo te izjave in podpise predložili mirovni konferenci. Se razume, da smo za združitev vseh Slovencev v eno celoto, a *diktatur* naj ne bo nikakih več nad nami.

Miren

Opominjamo znova na otvoritev božje poti na Mirenskem gradu v petek popoldne in v soboto na mali šmaren, ko bo tam nova maša. Vsi verniki srčno vabljenti!

Sveti Križ

Pri nas se pripravljamo na praznovanje tretje stoletnice rojstva našega slavnega rojaka kapucina o Janeza Svetokriškega, ki je bil najplodovitejši pridigar 17. st. Izdal je pet debelih zvezkov pridig v slov. jeziku. Ob priliki bomo kaj več poročali.

Vprašanje našega šolstva

Bliža ze začetek šolskega leta in vsa slovenska javnost napeto pričakuje, kako bo rešeno vprašanje našega šolstva. Slovenci, ki smo iz te strašne vojne izšli s teškimi izgubami, se pri obnovi našega narodnega življenja po pravici zavedamo, da spada šolstvo med temelje, na katerih mora vzrasti vse naše obnovitveno delo. Šolska vzgoja je vzgoja mladine in mladina je pomlad naroda; vzgajati mladino se pravi oblikovati narod, usmerjati njegovo življenjsko pot, določati njegovo življenjsko usodo. Zato ni čuda, da ravno naše šolsko vprašanje leži vsakemu zavednemu primorskemu Slovincu tako globoko pri srcu.

Veliko se je o tem že pisalo, razpravljalo in polemiziralo. Da so pri organizaciji našega šolstva posebne težave, ni prav nič čudno: saj je treba tako rekoč iz nič ustvariti cel naš šolski ustroj, ki je bil pred prvo svetovno vojno zelo cvetoč, a ga je po vojni italijansko nerazumevanje in fašistično zatiranje popolnoma uničilo. Na drugi strani pa ni dvoma, da se vse te težave dajo premostiti v luči prave narodne strpnosti in pravega demokratičnega pojmovanja.

Mislimo, da ne bo odveč, ako v tem prečem vprašanju še mi vsaj nakažemo nekaj misli in načel, po katerih bi se moralo organizirati naše šolstvo.

1. Edino merilo, po katerem naj se določa število in vrsta šol, mora biti število in želja dijakov in pa potrebe ljudstva. Ne gre, da bi se tukaj sklicevali na razmere pod pokojno Avstrijo: saj dobro vemo, kako tenek je bil kruh, ki nam ga je rezala Avstrija tudi na polju šolstva. Dovolj je, da pomislimo, da smo goriški Slovenci dobili svojo gimnazijo šele tik pred svetovno vojno. Tukaj moramo res zahtevati i od zavezniških oblasti i od svojih sodeželanov Italijanov pravega razumevanja naših narodnih potreb. V tem važnem vprašanju odločano prav za prav mi, ker samo mi poznamo svoje ljudstvo in njegove zahteve. Gre tukaj pred vsem za naše srednje šolstvo. Mislimo, da je najmanj, kar lahko na tem polju zahtevamo: klasična gimnazija, učiteljske, trgovska in obrtna šola v Gorici, realna gimnazija, trgovska in obrtna šola v Trstu.

2. Skrbeti bo treba, da bo naše šolstvo na pravi strokovni višini. Učne moči naj bodo res usposobljene - in gledè tega ne bo velikih težav - učni načrti naj bodo dobro izdelani in čim najbolj prilagojeni našim slovenskim razmeram. Smo odločno proti temu, da bi se na slovenskih šolah kratko malo prevzeli italijanski učni načrti.

3. Naše šole morajo biti parva narodna vzgojevališča, kjer se bodo naši otroci izoblikovali v

NEDELJSKA MISEL

ZA ŠESTNAJSTO POBINKOŠTNO NEDELJO

„Današnji sveti evangelij nam kaže na prevzetnost tako, da je lahkó z roko primemo. Pismouki in farizeji so nam živa podoba prevzetnežev in Jezusova beseda nam jasno kaže, kako velik greh je prevzetnost, ki je naše prve starše zapeljala. Iz paradiza se je po vsem sveta razširila in je še danes mati vsehi hudobij in malopridnosti, katere se pod solcem godijo in zemljo omadežujejo. Prevzetnost se je vgnezdila v glavah in srcih Evinih otrok; odtod prepri, poboji in sovraštva, odtod se zemlja s človeško krvjo poji in gnoji.

Prevzetnež pa je velik bedak. In sicer zato, ker hodi po napačni poti, tako, da sebe in Boga prav ne pozna, časnost več ceni nego večnost in se nad Boga povzdiguje.

Prevzetnež je velik krivičnik. Vsak grešnik je sicer pred Bogom krivičnik, najhujši krivičnik pa je prevzetnež, ker je vsake krivice in hudobije zmožen, če se mu pripravna zdi za njegov namen. Kakor je prevzetni Aman Mardoheja in ves judovski narod preganjal, tako je tudi še danes prevzetnost vzrok marsikaterega preganjanja in marsikateri smrti.

Prevzetnež je konečno obžalovanja vreden nesrečnež in sicer zato, ker ga prevzetnost oslepi, da svojega stanja ne spozna, v grehu ustraja in se pogubi.

Cecar Heraklej, ki je v boju Perzijcem otmel svetl Kristusov križ, ga je z vso cesarsko slovesnostjo hotel sam nesti zopet na Kalvarijo. Pa kaj se zgodi? Ko pride pod Kalvarijo ne more z mesta. Na škofovo povelje sleče krajevsko obteko in obteče spokorno raševino. In spet je lahkó šel s križem na Kalvarijo.

Heraklej je lahkó šel na Kalvarijo potem ko je stekel prevzetno obteko in si nadel ponižno raševino. Slečimo tudi mi svojo prevzetnost in lahkó nam pol do Kristusa in za Kristusom.“

(FILIP KAFOL)

zavedne in odločne Slovence. Ne smejo pa postati naše šole politične predavalnice, kjer se bo prava narodna vzgoja zanemarjala in se bodo otroci napajali s samo dnevno strankarsko politiko. Namen šole je, vzgojiti otroke v prave Slovence ne pa v fanatične pristaše te ali one stranke. To je bila ravno bistvena zmota fašistične šolske vzgoje. Vsi smo priča njenih strašnih posledic.

4. Dobro se zavedano, da ni prave narodne vzgoje brez moralne verske vzgoje. Zato mora biti krona šolskega poduka krščanski nauk. Krščanski nauk ne sme biti privesek, potrebno zlo, brezpravna pepelčica, temveč enakopravni brat med brati, celo prvi med šolskimi predmeti. Zato zahtevamo, da se v slovenske šole vpeljata dve tedenski uri krščanskega nauka, kot je določal jugoslovanski program: ena tedenska ura, kot dopušča italijanski program na srednjih šolah, se nam zdi vse premalo.

To so naši skromni nasveti gledè obnove našega šolstva. Ni da bi se kar na lepem prezrli, saj izražajo v glavnem mnenje slovenske duhovščine in slovenskih krščanskih staršev.

Prečastilim sobratom po deželi javljam, da je treba za Nadškofijsko dobrotelno (Slovenski odsek) prej nabrali kaj zaloga, potem šele pošiljati vojne oškodovance v mesto po podpore. Nimamo namreč še pravice tiskati bankovce. Nadškofijski dobrotelni odbor Slovenski odsek

Cerkev in socialno vprašanje

Vprašanja nastanejo takrat, ko se začnejo težave. Dokler vse prav teče, ni nobenega vprašanja. Tako tubi v socialnem življenju, dokler je vse prav teklo, ni bilo nobenega vprašanja. Ko pa so se začela nerazumevanja in težave med gospodarji in delavci, se je začelo tudi socialno vprašanje. Ti spori so v preteklem stoletju prišli do take silovitosti, da je razmerje med delavci in gospodarji-kapitalisti postajalo nevzdržno.

Tedaj sta priskočili na pomoč, da poiščeta rešitev, obe najvišji sili na zemlji: država in Cerkev. Da je nastopila država, je razumljivo. Toda zakaj se Cerkev vmešuje v te zadeve? Ali je upravičen nastop Cerkve pri reševanju socialnega vprašanja?

Na vprašanje odgovarja papež Leon XII. sam v svoji socialni encikliki „Rerum novarum“ takole: „S samozavestjo se lotimo obravnavati to zadevo, namreč socialno vprašanje, in sicer z vso upravičenostjo, saj gre za vprašanje, ki se ne da uspešno rešiti, če se ne zatečemo k veri in Cerkvi. Tudi drugi morajo pomagati, da se reši ta spor: država, delavci, gospodarji. „Toda vsa prizadevanja bodo zaman, če se prezre Cerkev in njeno delo.“

Vendar se zavedajmo, da se

s tem Cerkev noče prav nič vmešavati v vodstvo zgolj časnih stvari, za kar nima ne oblasti, ne pravice. „Kljub temu pa se noče odpovedati nalogi, ki ji jo je zaupal Bog sam, namreč da nastopa s svojo avtoriteto... v vsem, kar se tiče pravosti.“ (Pij XII. v encikliki Quadragesimo anno.) Torej, ko gre za to, kaj je greh in kaj ni, kaj se sme in kaj se ne sme, ima edini Cerkev absolutno in nesporno pravico in dolžnost, določiti, kaj je po naravnih in božjih zapovedih in kaj ni. In z ozirom na to pravico in dolžnost razsojanja v moralnih rečeh ima Cerkev pravico in dolžnost posegati tudi v socialno vprašanje. Zakaj tudi tu morajo vladati moralni božji in nramni zakoni.

Kako potrebno je to, da Cerkev kaže pravo pot tudi pri reševanju socialnega vprašanja, razvidimo iz zmed in krivih nauk, ki so nastali ravno ob tem vprašanju. Saj gredo nekateri tako daleč, da taje najbolj bistvene resnice krščanske vere in pravosti. Mislijo namreč, da morajo svet tako urediti, kakor da bi bil človek bitje brez neumrljive duše, ki zaključí svoje bivanje v tej solzni dolini, češ da po smrti ni ničesar več. Država se mora urediti brez Boga, kakor da je Bog le Bog posameznikov in ne držav in njihovih voditeljev. Uvesti se mora razporoka in civilni zakon in državi se mora priznati izključna pravica do vzgoje otrok itd. Vse to so *bistvene zmote* nekaterih socialnih nauk, ki obljublajo, da bodo pripravili resnično srečo in blagostanje na svet. Vsakdo pa tudi vidi, da so to zmote, ki jih Cerkev mora obsojati in svariti vernike pred njimi in pred tistimi, ki jih zagovarjajo. V zameno pa jim mora pokazati, kje je prava rešitev iz težav in zagat sedanjega socialnega reda, to se pravi, da mora razviti svoj socialni nauk. Kar vidimo, da je Cerkev tudi storila. Naša dolžnost pa je ta nauk proučevati in si prizadevati, da postane kdaj v svetu resnično dejstvo.

Verska svoboda

Svoboda je ena najbolj zlorabljenih besed. Že mnogo let jo z besedo najbolj poveličujejo tam, kjer jo v dejanjih najbolj teptajo. Mnogi so prišli tako daleč, da vidijo svobodo v tem, da smejo delati nemoteno in nekaznovano hudo, docim ne priznajo nobene svobode tistim, ki bi radi delali dobro.

Tako je tudi z versko svobodo. Ljudje, ki jim je vera radi zlih del trn v peti in pesek v očeh, si pod versko svobodo predstavljajo to, da smejo vero in njene predstavnike nemoteno napadati, da se smejo svobodno veri in življenju po veri odpovedati in tudi druge k takemu ravnanju

popolnoma svobodno navajati. Pri takem versko razdiralnem delu jih niti poklicni zagovornik in branitelj vere ne sme ovirati.

Drugi, ki še nekaj dajo na ljudske verske tradicije in vidijo v veri zadevo verskega čustva, kateremu se široke ljudske plasti ne morejo kar čez noč odpovedati (isto velja tudi o narodnem čustvu, ki je menda tudi že za stara stvar), priznavajo Cerkvi svobodo, da nemoteno vrši svoje bogoslužje. Čeprav neradi, dovoljujejo taki ljudje Cerkvi tudi še nekaj svobode glede pouka v krščanskem nauku, a tu so že hudo nezaupni, kajti duhovnik bi utegnil kaj povedati, kar se ne ujema z njihovim naziranjem o Bogu, o morali, o družinskem in javnem življenju, o družabni pravičnosti in tako dalje. Sicer se jim zdi še prezgodaj, da bi duhovniku kar na celem prepovedali ozpanjati besedo božjo, pač pa ga v izpolnjevanju te dolžnosti skušajo kolikor le mogoče ovirati. To delajo zlasti na ta način, da vsako njegovo aktualno besedo zlepa ali zgrda zavijejo v politično smer in potem udarijo po njem: prižnico zlorablja, o politiki govori. In ljudje, ki ne vedo ne kaj je politika, ne kaj vera in ne kaki so odnosi med vero in politiko, pritrjujejo v svoji naivnosti: res, v politiko naj se duhovnik ne vtika, ampak naj oznanja samo čisti evangelij. Tako se sprevrča verska svoboda celo v to zmoto, da smejo čisto navadni in v verskih rečeh popolnoma nevedni ljudje določati, kaj naj duhovnik uči in česa ne sme učiti. Glede poklica Cerkve in njenih služabnikov (in samo njih) se popolnoma zavrže splošno priznано pravilo: le čevlje sodi naj kopitar.

V verskih rečeh dobro poučen vernik si pa pod versko svobodo predstavlja vse kaj drugega.

Verska svoboda v pravem pomenu besede pomenja, da sme Cerkev nemoteno in v polnem obsegu vršiti poslanstvo, ki ga je kot božja ustanova prejela od svojega ustanovitelja Kristusa. V ta namen se sme posluževati vseh sredstev, ki se ji zde koristna in potrebna: verski pouk v cerkvi in bogoslužje, ustanavljanje verskih šol od najnižjih do najvišjih, verske družbe in društva, verskovgojni tisk itd. Ker je vse to nemogoče brez materialnih sredstev, ima Cerkev pravico, da svobodno upravlja imetje, ki ji ga dajo verniki na razpolago za njene namene. Ker je Cerkev v verskih in moralnih rečeh edina merodajna, ji tiče popolna svoboda, da z verskega in moralnega stališča ocenjuje vse delovanje človeka kot poedinca in kot člana človeške družbe. Verska svoboda zahteva tudi, da se delovanje posameznih duhovnikov ocenjuje od za to postavljene cerkvene oblasti in ne od svetne oblasti ali celo kakih posameznih laikov.

Če imajo posamezniki ali tudi kaka oblast kako pritožbo zoper kakega duhovnika, nimata nobene pravice, da ga kličeta na odgovor ali ga celo javno napadeta in mu morda celo grozita. Pač pa imata pravico, da se pritožita pri višji cerkveni oblasti, ki bo sama najbolj skrbela, da se morebitni nered odpravi.

Verniki pa imajo to versko svobodo, ki jim je nihče ne sme kratiti, da smejo po mili volji zajemati iz studencev Zveličarjevih, ki jih v njihov blagor upravlja Cerkev. Proti verski svobodi se pregrešijo pozamezniki, vlade in države, ki kakorkoli ovirajo vernike pri delu za svoje posvečenje in zveličanje. Vsako oviranje verskega življenja s fizičnim ali moralnim nasiljem (obrekovanje, laži, prirejanje zabav itd. med službo božjo ali krščan-

skim naukom) je velik zločin zoper versko svodo.

Vsak vernik sme tudi vero odkloniki in Cerkev ga ne more na noben način prisiliti, da bi veroval ter po veri živel. Ta svoboda pa ni od Boga hotena, ampak samo dopuščena, kakor sploh svoboda greha, ki jo je Bog človeku dal, ker hoče, da je sam svoje sreče, pa tudi nesreče kovač.

To je v kratkem verska svoboda v pravem pomenu besede. Vsako drugačno govorjenje o verski svobodi je potvarjanje tega pojma, ki more narodu samo škodovati.

PLES, PLES, PLES

Plesno norenje je ljudi tako obsedlo, da so morala po nekaterih krajih prav resno nastopiti oblastva, da to preprečijo. Prišla so do spoznanja da ples kvari ljudi, posebno mladino, ki jo navaja na uživaželjnost in indirektno vzbuja mržnjo do resnega dela. Kjer pa ljudje izgubijo smisel za delo, tam začne s svojo nadvlado lenoba, mali vseh gradob.

Tako so oblasti v Trevisu dale nalogo vsem nižjim oblastem, naj ne dajajo dovoljenja za ples, ker z njim se samo ruši in ne gradi, kot je to treba zdaj v teh žalostnih povojnih časih.

Vojaška oblast je za Beneško ravnino dala isti ukaz, kjer pravi, da je plesanje v teh časih zločin, ko še toliko ljudi trpi pomanjkanje in je na milijone ljudi po taboriščih.

Beneški prefekt je prepovedal vse javne plesne, tudi če so prirejeni v dobrodelne namene, ker plesi so šola pokvarjenosti, nemorale itd.

In pri nas? Kdaj bomo spregledali, kam drvi naše ljudstvo? Kaj hočemo res vzgojiti na olesišču rodu, ki bo v sramoto narodu? Po toliki krvi in tolikih žrtvah bi morali jokati in skrbeti, da vzgojimo rod krepkih in značajnih ljudi, ki bodo ljubili delo in pošteno zabavo o pravem času, ne pa rod lahkoživcev, ki jim bo delo smrdelo. Čas je, da se strezemo! Starši, kje je vaša skrb za otroke?

Odgovorni urednik Msgr. ALOIZIJ NOVAK
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.

RAZNA OBVESTILA

Iz nadškofijske pisarne

Prezvišeni je odredil, naj od 9. sept. da je duhovniki pri sv. maši vzamejo kolekto „De Spiritu Sancto“ tamquam imperarla pro re gravi, da bi Bog razsvetlil voditelje narodov, da bi na mirovni konferenci uredili svet po načelih pravičnosti. V isti namen naj delujejo zaporednih dni opravijo večerno pobožnost z verniki z „Veni Creator“ in blagoslovom.

„SEPRAL“ sporoča: začasno se ukinjajo živilski dodatki bolnikom, ker bodo v kratkem objavljene nove določbe.

POŠTNO RAVNATELJSTVO sporoča, da se bodo od 5. septembra dalje na poštah uradih izplačevala podpore za ujetnike za mesec avgust.

OD 5. t. m. DAJE bo vsaka oseba lahko dobila, na odrezek št. 2 za milo, 100 gr. mila po 100 lir kg.

PODPORE DRUŽINAM INTERNIRANIH iz Goriškega okraja. Zavezniška uprava v Gorici je ustanovila fond, milijon 250 tisoč lir za podpore družinam onih oseb, ki so internirane v Jugoslaviji. Poglavarju družin bo dala po 30 lir, drugim članom pa po 20 lir dnevno. Izplačali se bodo tudi zastanki od 2. maja dalje. Zavezniki so izjavili, da je še okoli 1400 oseb interniranih v Jugoslaviji, ki spadajo zavezniški pas.

POVIŠANJE VOZNIH TARIF. S prv. sept. so povišane vse železniške tarife za 500 % v Primorju zasedenem po zaveznikih.

GORIŠKI OKRAJNI ODSEK za prehrano je s 1. sept. odpravil vse „poblaščne trgovine“ (spaccio autorizzato) za posebna nakazila živil. Vsa taka nakazila se sedaj lahko dvignejo pri vsakemu trgovcu z jestvinami.

TOBAČNE NAKAZNICE. V razdelitvi so nove tobačne nakaznice za dobo od 1. sept. do 31. dec. Pravico do nakaznice imajo vsi moški, ki so dopolnili 19. leto.

Vozni red

Proga Gorica-Ajdovščina. Od 3. septembra dalje je vzpostavljen polniški promet samo v 3. razredu na progi Gorica-glavni kolodvor in Ajdovščina: odhod ob 18.20; prihod ob 6.37.

Darovi za naš list

N. N. L. 200.—
N. N. L. 100.—

Solkani je lepa in prastara, vas starejša od Gorice same. Pa tudi po slavnih možeh, ki so se tu rodili ni med zadnjimi. Eden izmed teh je tudi naš slavn rojak dr. Marko Plenčič. Ta mož se je rodil v Solkanu dne 28. aprila leta 1705. Svoje prve nauke je prejel v slavnoznanih goriških jezuitskih šolah. Odtod se je napotil na dunajsko vseučilišče, kjer se je vpisal najprej na modroslovno, potem pa na medicinsko fakulteto. Tedaj pa je posebno slovel profesor medicine na vseučilišču v Padovi, slavnitalijanski zdravnik Morgagni. Naš ukaželjni rojak se je zato preselil v Padovo in poslušal tega profesorja, ki mu je bil jako naklonjen. Pod njim je promoviral za doktorja vsega zdravilstva in se nato zopet preselil na Dunaj kot mlad zdravnik. Ker pa ni bil promoviran na avstrijskem vseučilišču so mu zabranili zdravniško prakso. Šele potem ko je svoje izpite ponovil pred dunajsko komisijo so

Nekoliko likov iz naše preteklosti

2. Dr. Marko Plenčič; zdravnik in vseuč. prof.

mu prakso dovolili. Kmalu pa je tako zaslovel, da je bil imenovan za profesorja zdravilstva na dunajskem vseučilišču.

In tu se začena njegova slava. Znanstveniki ga prištevajo med najbolj slavne profesorje dunajskega vseučilišča. Dr. Hirsch v svoji knjigi „Zgodovina medicinske znanosti v Nemčiji“ (München und Leipzig 1893) pravi o njem takole: „Izvrstna dela je objavil o škrlatici, ki so jo zdravniki dotedaj vobče zamenjavali z osepnicami in on je bil prvi, kateri je izrazil mnenje, da so nalezljive bolezni organske narave.“ Svoje knjige je dr. Plenčič objavljaval v latinskem jeziku in so nekatere takoj prestavljali na nemški jezik.

Zanimivo je, da je naš rojak prvi objavil navodila za konseviranje žita, zelenjave in sadja.

V svojih knjigah razpravlja tudi o potresu.

Zaradi njegovega velikega ugleda na Dunaju in zaradi njegovih znamenitih strokovnih razprav ga je povzdignila cesarica Marija Terezija v plemiški stan. To se je zgodilo leta 1770.

Naš slavn rojak pa tudi v tujini ni pozabil svoje ožje domovine.

V njegovi dobi se je ustanovljalo goriško centralno semenišče za vzgojo duhovščine. Dr. Plenčič je kot zdravnik imel zveze z visokimi krogi in tudi z vojvodinjo savojsko, ki je pa bila po rojstvu kneginja Lichtenstein. In glejte, ta je na njegove pobude ustanovila 14 štipendijev za gorenje goriške bogoslovnice. Za tisto dobo je bilo to velepomembno delo, ker je omogočilo povečati število goriških bogo-

slovecv in zato tudi tedaj tako potrebnih duhovnikov.

To njegovo delo so priznali tudi goriški deželni stanovi in ga s posebno diplomom imenovali za svojega člana. Pač redka odlika!

Ta naš slavn rojak je dočakal lepo starost. Umril je v svojem 81. letu, dne 25. novembra l. 1786. na Dunaju, kjer je tudi pokopan.

Zanimivo je pa tudi, da je mož imel sina, ki bi bil morda še bolj slaven nego oče, če bi ne bil prezgodaj umrl. Bil je to dr. Jožef pl. Plenčič, porojen na Dunaju l. 1751. in promoviran istotam leta 1778. Početkom je bil asistent dr. Hacna na Dunaju, potem pa vseučiliški profesor medicine v Pragi. Spisal je nekaj medicinskih razprav.

Umril pa je že v svojem 33. letu radi zastrupitve krvi pri operaciji. Naša dolžnost je, da ohranimo v spominu ta prva naša velika rojaka.

Solkanci so še lahko prav posebno ponosni nanju.